

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 854/03

בפני: כבוד השופט א' מצא
כבוד השופטת א' פרוקצ'יה
כבוד השופטת א' חיות

העותרים: 1. ד"ר סופיאן עבד אלרחמן סולטאן
2. תיסיר עז אל דין נור אל דין שרבאתי
3. האגודה לזכויות האזרח בישראל

נגד

המשיב: מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה והשומרון

עתירה למתן צו-על-תנאי

תאריך הישיבה: ל' בסיון תשס"ג (30.6.03)

בשם העותרים: עו"ד ד' יקיר, עו"ד נ' שטיין

בשם המשיב: עו"ד א' קורנילדי-סירקיס

פסק-דין

השופט א' מצא:

אור ליום 18.1.03 נרצח בחברון, בידי מחבלים פלסטינים, נתנאל עוזרי ז"ל, תושב ההתנחלות "גבעה 26", הגובלת בשכונת חרסינה וברובע העתיק של העיר חברון. כמה מן המשתתפים בהלווייתו, שזעמם על מעשה הרצח העבירם על דעתם, נכנסו לאחר ההלוויה לשכונות הערביות הסמוכות להתנחלות, התפרעו ופגעו בבתי התושבים. בעקבות אירועים אלה, שגרמו להתלהטות יצרים מסוכנת בעיר, החליט המשיב (ביום 18.1.03) להטיל עוצר על הרובע העתיק של חברון: אזור H-2 ושכונות אלבוויר, אזורן ואלבקעה. בעתירה שלפנינו, שהוגשה לבית-המשפט ביום 24.1.03, נתבקש צו שיורה למשיב להסיר את העוצר. בעתירה נטען, כי התמשכותו של עוצר מוחלט על פני ימים אחדים ברציפות הותירה את תושבי השכונות האמורות כלואים בבתיהם, ללא יכולת להצטייד במזון ובתרופות וללא יכולת להיזקק לטיפול רפואי ולשירותים חיוניים אחרים.

2. בתגובתו הראשונית לעתירה הסביר המשיב, כי בעקבות פיגועי טרור שביצעו מחבלים ערביים כלפי חיילי צה"ל ואזרחים ישראלים בחברון וסביבתה, נאלץ צה"ל לנקוט מפעם לפעם, בין היתר, גם באמצעי של הטלת עוצר. המשיב עמד על חיוניות השימוש באמצעי זה, בהיותו דרוש הן להקלת פעילותו היזומה של הצבא נגד ארגוני הטרור הפלסטיניים והן להבטחת חיי חיילים ואזרחים - ותושבי חברון הערביים בכללם - באזור העיר חברון. עם זאת כפר המשיב בטענת העותרים, כי מתושבי השכונות הנתונות בעוצר נמנעת האפשרות להצטייד במזון ובתרופות ולהיזקק לטיפולים רפואיים ולשירותים אחרים. בהודעה הוסבר, שכדי לאפשר לתושבים להצטייד בכל הדרוש להם ולערוך את סידוריהם מוסר העוצר מדי פעם למספר שעות. כן קיימים נהלים המאפשרים סיפוק צרכים דחופים מיוחדים של האוכלוסייה - פינוי חולים לאשפוז, תיקונים במערכות ההספקה של מים וחשמל, ועוד - גם במהלך העוצר.

3. משבאה העתירה לראשונה לפני הרכב, ביום 27.1.03, הורה בית-המשפט למשיב לבחון את טענות העותרים, אודות התפרעות המתנחלים היהודים והתנכלותם לתושבי השכונות הערביות בחברון. כן נדרש המשיב להמציא לבית-המשפט (ולוא גם כחומר חסוי) את הנוהל המסדיר את השימוש באמצעי של עוצר, וכן לבדוק את האפשרות שהטלת עוצר תוגבל רק למקרים מיוחדים ותלווה בהקלות שיקטינו ככל האפשר את הפגיעה באוכלוסייה. בתגובתו המשלימה לעתירה, שהוגשה לבית-המשפט ביום 4.2.03, פירט המשיב את האמצעים שנקטו נגד מספר יהודים, מקרב המשתתפים בהלוויית המנוח נתנאל עוזרי, שנחשדו - וחלקם אף הואשמו - בפגיעה בחיילים ובשוטרים וכן בגרימת נזק לבתי התושבים הערביים, בשכונות הסמוכות לגבעה 26. כן צוין בהודעה, כי בבוקר יום 3.2.03 הוסר העוצר מחברון וכי שוב אין עוד עוצר באף לא אחת משכונות העיר. עם זאת צוין, כי המשיב ער לכך כי הטלת עוצר מהווה אמצעי דרסטי, שעל-פי הכללים ובהתאם להנחיות היועץ המשפטי לממשלה, רשאי המפקד הצבאי לנקוט בו רק מטעמי ביטחון מובהקים ובהיעדר חלופות שפגיעתן באוכלוסייה היא קלה יותר. בתגובת העותרים להודעה האמורה נטען, כי בהסרת העוצר שהוטל על שכונות בחברון אין כדי לייתר את העתירה, שכן כבר ביום 4.2.03 בשעה 16:00 שב המשיב והטיל עוצר על הרובע העתיק של חברון.

4. בישיבת יום 16.3.03 התחדש הדיון בעתירה, לפני הרכב זה. לקראת הישיבה המציא המשיב (לעיון בית-המשפט בלבד) העתק מן הנוהל המסדיר את נושא העוצר. כן הוגשה לנו הודעה משלימה נוספת מטעם המשיב, בה הוסבר הרקע לחידוש העוצר על אזור H-2 ביום 4.2.03. עם זאת צוין כי לאור הערכה חדשה הוחלט, בתחילת מארס

2003, לעבור באורח הדרגתי להטלת עוצר בשכונה האמורה בשעות הלילה בלבד. אלא שבעקבות שורה של פיגועים רצחניים כלפי חיילים וכן בישראל, שביצעו מחבלים שיצאו מחברון בתאריכים 5, 7 ו-10 במאוס, לא ראה המשיב מנוס מחידוש העוצר המוחלט באזור H-2, בהיותו סבור שאמצעי זה נדרש למניעת הוצאתם לפועל של פיגועים נוספים כלפי אזרחי ישראל, להקלת פעילותו של הצבא כלפי ארגוני הטרור ולהגנתם של התושבים היהודים בחברון. על רקע נתונים אלה, ולאחר שמיעת השגות העותרים, הענקנו לבאת-כוח המשיב שהות נוספת להשלמת תשובתה לעניין הנוהל הקיים בנושא הטלת עוצר ולאפשרות לגלות את תוכנו של נוהל זה לבאי-כוח העותרים. בעקבות זאת הודיעה הפרקליטה לבית-המשפט (ביום 23.3.03), כי המשיב נכון להעביר לידי באי-כוח העותרים את עקרונות הנוהל הקיים, אך לא את נוסחו המלא. בגדר הודעה זו מטעמו עידכן המשיב את בית-המשפט לאמור, כי ברוב שטחה של העיר חברון, למעט באזור מצומצם הסמוך ליישוב היהודי בחברון, הוסר העוצר במתכונתו הקודמת והוגבל לשעות ה